

Thomas Roed Heiden

Lektor, Ph.d., ved læreruddannelsen/Center for Anvendt Skoleforskning på University College Lillebælt og eksternt lektor/postdoc ved Aarhus Universitet/Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Afdeling for Fagdidaktik, Pædagogisk Filosofi og Generel Pædagogik

Heiden, T. R. (2026). Leg og drama som kropslig tilblivelse: Legens muligheder i procesdrama med indskoling. *DRAMA – Nordisk drama- og teaterpedagogisk tidsskrift*, 63(1): 4–13. <https://doi.org/10.55669/drama.63.4.1>

VITENSKAPELIG ESSAY

Leg og drama som kropslig tilblivelse

Legens muligheder i procesdrama med indskoling

SAMMENDRAG

Essayet formidler en kropslig tilblivelsesproces med legens muligheder i procesdrama, hvor 44 danske folkeskoleelever på syv år, deres to L1- og dramalærere og jeg som feltforsker fortolker billedbogen *Farverne som forsvandt* (Øhrbeck-Nilssen & Duzakin, 2021). Med et posthumant perspektiv viser essayet, hvordan leg og drama udfoldes med menneskelige og mere-end-menneskelige kroppe i L1-undervisningen med billedbøger, og hvordan procesdrama både inddrager og skaber legeerfaringer med eleverne, som inspirerer dem til nye lege i fritiden. Drama i L1-undervisningen åbner altså for særlige og virtuelle veje mellem leg og undervisning og mellem børn og voksne med det mere-end-menneskelige.

Nøkkelford:

Dramaleg, kunstbaseret forskning, procesdrama, litteraturredidaktik, legeerfaringer

ABSTRACT

The essay promotes possibilities of becoming through play and drama with the picture book *The Colours That Disappeared* (Øhrbeck-Nilssen & Duzakin, 2021). Through posthuman perspectives the essay shows how play and drama with picture books unfolds in virtual worlds with 44 seven-year old pupils, two L1-and drama-teachers, and Thomas as field researcher in Danish primary school.

Keywords:

Drama play, arts-based research, process drama, literature didactics, play experiences

Alle fotos er videodata af Thomas Roed Heiden, med mindre andet er angivet.

I Billede 1: Opslag 2 fra billedbogen *Farverne som forsvandt* (Øhrbeck-Nielsen & Duzakin, 2021)

Fuglen kommer

»Fortæl om fuglen, siger jeg stille. Så fortæller hun om den store fugl. Den der kommer ned fra bjergene om aftenen og breder sine vinger ud over vores hus. For at beskytte os mod alle farer. Når vi sover. Mens vi venter»

(Øhrbeck-Nielsen & Duzakin, 2021).

Tilblivelser med leg og drama

»Hej! Åh! Den kommer ind ad vinduet! Hihi!« Eleverne i 1. klasse smiler, griner, gør store øjne og måber. Nogle rejser sig fra stolene. En forventningsfuld, intens, dyb og affektiv stemning materialiserer sig og flyder rundt i klasserummet. Mens dansklærer Thilde læser billedbogen *Farverne som forsvandt* (Øhrbeck-Nielsen & Duzakin, 2021) op for eleverne og viser illustrationerne på sit smartboard, sker det mærkelige: Den store, sorte fugl hopper ud af bogen, ind ad klasselokalets vindue og ind i elevernes klasserum! Fantasi og fiktion smelter sammen, og noget nyt, vildt og spændende opstår. Jeg oplever mødet med fuglen, mens jeg som feltforsker er på besøg i indskolingens litteraturundervisning med procesdrama (Heiden, 2025). Billedbogen *Farverne som forsvandt* er en poetisk bog; en barsk tekst om en navnløs pige og hendes mor, der lever i et farveløst, krigshærget land, men som mod alle odds finder livsglæden i regnbuerne og farverne – med hjælp fra den store fugl. Eleverne i 1. klasse arbejder med at fortolke bogen gennem procesdrama. Gennem kropslige og æstetiske udtryk hjælper de bogens figurer

Billede 2: Den sorte fugl fra billedbogen hopper ind ad vinduet i klasserummet.

og finder livsglæde ved at indleve sig i andre og andet ...
For det er jo alt sammen noget, vi leger!

I dette essay ønsker jeg at vise læseren, hvordan mere traditionel litteraturundervisning i den danske folkeskoles indskoling kan åbnes og blive til spændende lege for de yngste elever gennem procesdrama og posthumane perspektiver. En tilblivelse er en åbning af evigt bevægelige og uforudsigelige potentialer – vilde muligheder for konstant at blive noget andet og mere (Jensen, 2022, s. 58). Det er flydende, virkelige, endnu-ikke-aktualiserede kræfter og stemninger, der bølger rundt i og omkring eleverne, lærerne og mig selv som forsker, når vi i undervisningen arbejder med kunstbaserede legeudtryk i drama. Legen er for mig en vild tilblivelse med noget konstant bevægeligt, nyt og andet, og drama åbner for legen gennem æstetiske og mere frie udtryk. At lege gennem drama i undervisningen engagerer eleverne dybt, fordi de både kan bruge legeerfaringer fra deres egne universer i skolen og skabe råstof til nye, »vilde« legedramaer i deres frie tid uden for skolen (Mouritsen, 1996; Guss, 2003). Med det posthumane perspektiv decentrerer eleverne, lærerne og forskeren Thomas som »mennesker«; det gør det muligt at undersøge skole, elever, lærere, undervisning og ting på andre og mere vilde måder.

I det litteraturredidaktiske undervisningsforløb omkring billedbogen *Farverne som forsvandt* arbejder to 1. klasser (44 elever på 7 år, deres to dansk- og dramalærere og mig

som feltforsker) med betydningskabende fortolkninger gennem procesdrama. Der er to lærere i klasserne: Lærer Thilde, som er dansklærer, og dramalærer Sif, der i forløbet som lærer-i-rolle har forvandlet sig til en sort fugl fra et krigshærgat land, der er hoppet ud af bogen, ind ad vinduet, og som eleverne gerne vil hjælpe. Som lærer-i-rolle fungerer lærer Sif i forløbet også som en legeleder i elevernes dramaleg (Heiden, 2024a; Thorkildsen, 2023), der guider og rammesætter elevernes tilblivende legeverdener. I forløbet faciliterer lærerne (og jeg som forsker) altså de fælles legeprocesser med procesdrama, hvilket engagerer eleverne umådeligt i dramalegen og fører videre til elevernes skabelse af egne dramatiske legeverdener i frikvartererne og i fritiden. Som tidligere indskolingslærer i grundskolen, som lektor i læreruddannelsen med børnehaveklasse- og indskolingslærere og senere som drama- og skoleforsker ved universitetet har jeg over en årrække bevæget mig ind i og udforsket tilblivelsen af børns dramatiske fiktioner med leg og drama. Dramatisk fiktion er skabelsen af flere virkeligheder gennem improviserede og kollektive »som-om« -handlinger i rollen som fiktive figurer, der agerer i fiktive rum i tidsbestemte og fiktive forløb (Chemi & Firing, 2020; Haugsted, 1999; Knudsen, 2017; Szatkowski, 1985). Med det posthumane perspektiv, særligt inspireret af immanensfilosoffen Gilles Deleuze (1995; Deleuze & Guattari, 2004; Heiden & Jensen, 2024), definerer jeg dramatisk fiktion som *det virtuelle*; altså et tåget, usynligt og snørklet rodnet – et rhizom, som børns kunstbaserede æstetiske udtryk med figurer, rum og forløb tilbliver i, med og gennem som virtuelle gestaltninger, særligt i procesdrama og dramaleg (Heiden, 2025, s. 47; 2024; Nordbø, 2017). Rodnettet er en uendelig sammenfiltrering af kontinuerlige, kraftfulde og sanselige tilblivelser, der »virvler« rundt som intense og stemte tåger i legen. Det virtuelle får den dramatiske fiktion til at blive til som sansning; det virtuelle *er* den dramatiske fiktion, der konstituerer min forståelse af drama som leg (Heiden & Jensen, 2024; Nordbø, 2017). Jeg synliggør det konkret i dette essay gennem elevernes spontane møde med lærer Sif som den sorte fugl, hvor de må improvisere med egne legeerfaringer og finde på nyt – altså lege gennem dramatiske udtryk med krop og stemme. Undervisning, forskning og aktiviteter med drama er for mig alt sammen noget, vi leger, men på lidt forskellige måder; guidet og »rettet« af det virtuelle. I legen med drama bliver vi til

som noget andet end blot mennesker; måske dyr, måske planter, måske ...

I dette essay ønsker jeg at udfolde legens potentialer gennem drama som tilblivelsesproces – både i skolens undervisning, hvor læreren eller medforskeren fungerer som rammesættende »leger« og uden for undervisningen i elevernes frie tid, hvor de mere autonomt bestemmer, hvad og hvordan de leger. Jeg vil belyse dette gennem et posthumant og kunstbaseret forskningsperspektiv. Mere specifikt ønsker jeg at vise, hvordan drama som leg kan udfolde sig i grundskolens L1-indskolingsundervisning, hvor eleverne bringer kulturelle oplevelser og erfaringer med ind fra lege og dramaer i deres egen hverdag. Jeg vil undersøge, hvordan skolen kan skabe inspirerende, anderledes og engagerende undervisning med leg og drama, som eleverne kan tage med sig videre som råstof. Dette kan inspirere til dramatisk leg og legedrama i deres frie tid på skolen, i fritidsordningen og i deres helt egen tid efter skole (Guss, 2003; Mouritsen, 1996; Sørensen, 2015).

En metodisk antydning

Som drama- og skoleforsker har jeg gennem et år fulgt elevernes L1-danskundervisning på en stor folkeskole midt i Danmark, hvor jeg med to videokameraer har undersøgt fortolkning af billedbøger Videokameraerne har gjort det muligt at indfange kroppens æstetiske udtryk i leg og drama. Essayet tager udgangspunkt i elevernes fortolkning af en bestemt billedbog: »Farverne som forsvandt« (Øhrbeck-Nielsen & Duzakin), som blev arbejdet med i et undervisningsforløb over to hele skoledage i foråret 2023. Umiddelbart efter undervisningen gennemførte jeg en performativ undersøgelse af billedbogen sammen med to af eleverne, Charles og Taani, samt skolens dramalærer, Sif, hvor jeg også arbejdede med forsker-i-rolle (Heiden, 2024b; Pelias, 2007). Forsker-i-rolle handler om selv at være en krop i tilblivelse – at træde ind i rollen i fiktionen som sansning gennem det performative ved selv at gøre forskning med den sanselige og porøse krop (Bergsted, 2021; Blomgren, 2025; Heiden, 2025). Forskerkroppen som relationel entitet gør således »forskeren Thomas« til en sammensmeltet del af empirien, og derfor

Billede 3: Den navnløse pige møder sin skæggede, rare far i fiktionen. Jeg er forsker-i-rolle som forskerkrop sammen med Taani i et dramatisk tableau.

kan forsker og forskningsdeltager for mig ikke tydeligt adskilles.

Jeg har desuden gennemført et rhizomatisk interview med lærer Sif, hvor vi diskuterede leg og drama i relation til det gennemførte forløb og den performative undersøgelse. Alle lærere, skolens ledelse og elevernes forældre har givet skriftligt samtykke til anvendelse af empirien til forskningsbrug, og Charles og Taani har til enhver tid kunnet trække sig ud af den performative undersøgelse. Derudover er alle elever og lærere pseudonymiseret, og det er kun mig, der optræder med mit rigtige navn.

Teoretisk ramme: Hvad er leg med drama?

I dette afsnit præsenterer jeg tre teoretiske rammesætninger for leg med drama: *Dramaleg* (Sæbø, 2003), *dramaturgisk facilitering* (Knudsen, 2018) og *legedrama* (Guss, 2003). Disse rammesætninger peger hver især på nogle »løse« muligheder for, hvordan leg og drama kan forbindes relationelt i elevernes hverdag i institutioner som skoler eller skolefritidsordninger, og hvordan disse forbindelser kan forstås som tilblivelser med alle involverede agenter – både mennesker, ikke-mennesker og »noget« mere-end-mennesker.

Leg er en særlig lyst- og glædesfyldt aktivitetsform med sin egen, irrationelle og »hemmelige« logik (Huizinga, 1963). Den opstår i stemningsfulde og intense øjeblikke gennem improvisationer og traderinger af erfarede,

æstetiske udtryk (Mouritsen, 2000). Traderinger er omformninger af æstetiske mønstre – frugtbare repetitioner af kroppens sansemæssige udtryk med »grundregler«, som for eksempel særlige skift og gentagelser (Juncker, 2006, s. 157). For mig kan drama i skolen forstås som tilblivelse af forskellige former for leg, der er »tæt på kunst«; altså en leg baseret i kunst og med kunst som særligt æstetisk-kulturelt udtryk (Barone & Eisner, 2012). Lise Hovik (2014) har inspireret mig til at tænke legen i skolen som en særlig indgang for eleverne til dramaturgi og teater gennem drama som pædagogik, især med de muligheder for improvisation med æstetiske udtryk, som drama åbner for mellem elever og lærere, så de kan opleve og erfare noget »mærkeligt andet«. Leg som kulturelt udtryk og kunstnerisk improvisation kan potentielt spille sammen, også i skolens undervisning, som noget der både er frit, regelbundet og relativt autonomt (Heiden, 2025; Hovik, 2014, s. 48). Det kræver også håndværksmæssig kunnen og øvelse i sansning og krop for at kunne anvendes i undervisningen – både for elever, lærere og mig som forsker. Læreren (og forskeren) må potentielt give mere eller mindre »slip« på voksenstyringen og blive til med drama som forskellige former for leg sammen med eleverne. Samtidig er både drama og leg et virtuelt »make believe« (Heiden, 2025; O'Neill, 1995; Sæbø, 2009) – altså en skabelse af en dramatisk fiktion, hvor »almindelige mennesker« og »kedelige« ting og sager »fortrylles« og fremstår anderledes, sære, spændende, dragende og ikke-almindelige.

DRAMALEG

Dramaleg er et »dobbeltgreb« mellem leg og undervisning, hvor nye æstetiske erfaringer opstår for både elever og lærere gennem improvisation og mimning, med relationelle forbindelser til andre mennesker, ikke-mennesker og det mere-end-menneskelige. Begrebet er hentet fra Aud Sæbø (2009; 2003; 1998), som opfatter dramaleg som en fænomenologisk triangulering med kunstnerisk, affektiv og børnekulturel betydning. For Sæbø er dramaleg en skabelse af æstetiske fællesoplevelser mellem elever og lærere i skolen, hvor de voksne kan »gå forrest« og inspirere til et bredere rolle- og aktivitetsrepertoire, for eksempel gennem drama-teknikken lærer-i-rolle (Heathcote & Bolton, 1995). Jeg forstår dramaleg gennem det posthumane perspektiv som betydnings-skabelse med affekt, hvor grænserne mellem lærer og elev samt mellem mennesker og ting opløses og bliver til mere symmetriske relationer gennem

gensidig påvirkning (Heiden, 2025; Toft, 2021). Læreren »mister« sin overordnede position som »leder« og tingene bliver »levende«, når vi leger dramaleg. Dramaleg er således en sammenfiltret relation mellem elevernes egen og mere autonome leg, skolens eller lærerens mere strukturerede undervisning med drama og en bevæget bevæger; en facilitator af legen med æstetiske udtryk, som opstår i legen og skaber legens dramaturgi (Knudsen, 2018). Dramaleg kan være kunstbaserede aktiviteter med mere eller mindre fastsatte didaktiske intentioner, hvor læreren fungerer som dramaturgisk facilitator (Heggstad & Heggstad, 2012). Det kan også være lystbetonede aktiviteter uden klare produktmål, hvor eleverne deltager relativt autonomt, selv faciliterer, og læreren er en mere eller mindre synlig legeleder (Heiden, 2024; Thorkildsen, 2023).

DRAMATURGISK FACILITERING OG LEGELEDERENS SÆRLIGE ROLLE

Dramaturgisk facilitering er en måde at *gøre* dramaleg med kroppe og materialer i skolen (Heiden, 2024). For mig handler det om at bringe mangfoldige kropslige greb fra teatret, såsom anslag, rytme og fortælling, ind i elevernes undervisning og i min egen forskning. Dramaturgien forvandler helheden til leg og bevægelse med krop (Knudsen, 2018; Krøgholt, 2021). Inspireret af kostumeforskeren Charlotte Østergaard (2024) har jeg også udforsket elevernes kropsliggørelser med materialer som en del af dramaturgien (se billede 3). Facilitering indebærer, at nogen, for eksempel en lærer-i-rolle eller en elev som spillede fortæller, eller noget, for eksempel et tøjdyr bragt med hjemmefra, handler med den sanselige krop og dermed igangsætter bevægelser i det virtuelle, som skaber noget nyt gennem vildhed, uforudsigelighed og ustyrlighed. Nogen eller noget »retter«, påvirker og påvirkes af de relationelle kroppe i det dramaturgiske rum.

Som en del af den dramaturgiske facilitering kan læreren eller forskeren træde i rolle og dermed agere i en social og fiktiv figur-position som *legeleder* (Heiden, 2024a). Legelederen organiserer legen på elevernes præmisser gennem dramaturgien og balancerer samtidig sin voksenposition, så den voksne ikke bestemmer, men inkluderer alt og alle i legen – også det ikke-menneskelige og mere-end-menneskelige.

»Legelederen blir dermed en person som bruker drama- og teaterfagets kvaliteter og lar seg inspirere av barna og deres innspill i form av deres fysiske og verbale utsagn. Hun leder i et åbent landskap med både ville innfall og en planlagt reiserute som driver handlingen fremover«

(Thorkildsen, 2023, s. 110).

Billede 4: Eleverne forbereder samtalen med den sorte fugl gennem særlige valg af kostumer som farvede stofstrimler og materielle anknæytninger (Foto: Thomas Roed Heiden)

LEGEDRAMA

Eleverne i indskolingen er naturligvis børn, og børn leger ofte selv, hvor de kan komme til det – i undervisningen, uden for undervisningen og i deres mere frie tid uden for skolen. De har deres egne børnekulturer med legeri (Juncker, 2007). Lege- og dramaforskeren Faith Guss tolker børns legekultur som selve ophavet til drama som kunstbaseret, pædagogisk metodik og teater som kunstform (Guss, 2015; 2003; 2001). Børnekultur er legekultur, og drama er en særlig æstetisk form, som legekultur kan antage, for eksempel som rolleleg med tøjdyr (Bundgaard & Heiden, in press; Juncker, 2006). Mere frie former for leg og drama med børn – særligt uden for skolen – forstår hun som *legedrama*; altså

børnenes egne og mere frie lege med æstetiske udtryk i dramatiske former (Guss, 2015, s. 18). Legedrama er således børns kollektive og særlige meningskabelser i performances; skabelse af nye børnekulturelle udtryk, meninger og forståelser gennem »make believe« og med deres egen irrationelle, sammenfildrede logik (Guss, 2015; 2003). Alvor bliver til fjolleri, som bliver til alvor; mening bliver til meningsløshed, som bliver til mening. Irrationaliteten og den meningsfulde meningsløshed opstår som konstituerende elementer ved legedrama som en del af elevernes mere frie legekultur, som også er en del af skolen i de mere hemmelige kringelkroge, for eksempel på legepladsen eller i skovkrattet.

Tre fortællinger om leg med drama

I dette afsnit præsenterer jeg læseren for tre korte fortællinger om leg med drama i skolen: *Dramaleg i undervisningen*, *medforskeren som legeleder og legedrama som tilblivelse af universer*. Disse fortællinger tydeliggør mine oplevelser og erfaringer som forsker med elevernes leg med drama i skolen. De er autoetnografiske, kunstneriske, performative og ikke-repræsentative for andet end mine egne oplevelser og erfaringer med sansning. De tre fortællinger er sanselige narrativer, der formidler mine oplevelser og erfaringer med eleverne, lærerne og skolens rum fra det år, hvor jeg indsamlede empiri på netop denne skole. I løbet af mit år med empiriindsamling har jeg oplevet mangt og meget; jeg har tilbragt hele dage på skolen, hvor jeg fra morgenstunden har talt med eleverne, deres forældre, lærerne og pædagogerne om stort og småt. Til dette essay har jeg udvalgt tre korte fortællinger fra min forskning med den særlige billedbog, som læseren kan bruge som et par »fortryllede briller« til at fordybe sig i mine sanselige erfaringer med krop og drama i skolen – som en slags »lege-fortryllelse«.

Første fortælling: dramaleg i undervisningen

Den sorte fugl besøger 1. klasse. Fuglen er dramalærer Sif i rolle, og hun ønsker elevernes hjælp til at redde den navnløse pige og hendes mor fra krigen og det farveløse, ødelagte land i billedbogen. Fuglen hjælper eleverne med at kommunikere med kroppen i dramatiske tableauer, hvor de udtrykker deres indlevelse og empati med alt og alle i det ødelagte land. Eleverne optræder på skift i grupper med udvalgte illustrationer fra billedbogen, hvor de selv

I Billede 5: Den sorte fugl fortæller

Billede 6: Fuglen våger over den navnløse pige og hendes mor

Billede 7: Medforsker Sif er i rolle som fuglen

træder i rolle. I øjeblikke er eleverne intenst optaget af fuglens bevægelser, familiens modløshed og den mørke stemning i billedet. Teaterscenen er markeret med hvid gaffa-tape; overskrides tapen, er man i rolle. Samtidig er tilskuerne uden for scenen dybt optaget af at bevæge deres kroppe rytmisk sammen med fuglen, som beskyttende blaffer med vingerne og våger over pigen og hendes mor, der trøstesløse synker sammen i modløshed. Fuglen vil så gerne hjælpe, men hvordan skal den redde familien? Måske har eleverne en løsning ... De kan selv forvandle sig til fugle ved at træde i rolle og dermed træde ind i legen ...

Anden fortælling: Medforskeren som legeleder

Lærer Sif og jeg gennemfører sammen med eleverne Charles og Taani en performativ undersøgelse af billedbogen. Vi arbejder med dramaturgisk facilitering gennem teaterscenen og kostumer og faciliterer vores fælles performances efter elevernes ønsker. Dermed bliver vi demokratisk positioneret af dem som legeledere. Sif, min medforsker, går forrest ind på scenen, hvor hun forvandles til den sorte fugl. Hun bevæger kroppen rytmisk, basker med vingerne, gør store øjne og smiler. Sif-fuglen begynder at fortælle: »Der var maange ligesom mig, og så lægger vi vores stoore vinger ud over dem og passer på dem«. Taani smiler, nærmest stråler, og vælger selv at forvandle sig til Taani-fuglen. Hun bruger lang tid på at vælge og iklæde sig strimler, mens hun smiler og hvisker. Hun træder ind på scenen og basker med vingerne. Taani-fuglen fortæller: »Jeg er lidt trist; jeg vil allerhelst flyve frit«. Charles sidder på bordet og betragter scenen. »Det er de store metal-fly, som gør fuglen

Billede 8: Taani i rolle som fuglen

trist«, siger Charles lavt. Han sidder ved siden af Sif og er dybt optaget af den fælles leg. Han vil helst ikke ind på scenen; han betragter, fascineres, optages. Da han forlader rummet efter performance sammen med Taani, taler han højt og begejstret om oplevelserne med fuglen, scenen og de »skøre voksne«.

Tredje fortælling: Legedrama som tilblivelse af universer

Jeg drikker kaffe med lærer Sif. Vi har aftalt at lave et rhizomatisk interview (Svenlin & Jusslin, 2023) – en åben, affektiv og fælles samtale, der tager udgangspunkt i vores umiddelbare kropslige og sanselige oplevelser med at arbejde med procesdrama og billedbøger i hendes 1. klasse. Vi griner og pjatter; stemningen er rar og hyggelig for os begge, og lærer Sif fortæller, hvorfor arbejdet med drama i undervisningen optager hende så meget. For hende er det en leg, hvor elever og lærere bliver »mere lige«, alle leger sammen i fællesskab: både børn, voksne, ting og sager, og eleverne fortsætter legen med lege-drama i deres mere frie tid. Gennem procesdrama skaber eleverne legeuniverser, som de selv improviserer frem, og lærerne følger trop og leger med. Eleverne fortsætter dramaet i deres skolefritidsordning, hvor de skaber lege-drama med skolens billedbøger, træder ind i figurerne, indlever sig i andre og tilbliver med de nye legeuniverser. Der er »frit slag« for eleverne til at tilblive med leg og drama. Sif fortæller om det:

Thomas: Starter legen der, så? Legen bliver på en eller anden måde rammesat [laver en firkant med armene]. Men kan legen ikke også sådan... fuse ud, hvis den bliver for styret?

Lærer Sif: Jo, og det er der, man skal finde den der, altså [vipper med armene], mellemting, hvor man kan mærke, hvor meget voksenstyring skal der på, hvor meget skal legen have lov til at udvikle sig.

Thomas: Ja?

Lærer Sif: Og det er det, jeg faktisk godt har kunnet lide, ved de to forløb med billedbøger og procesdrama, vi har lavet nu her. Hvor det er, og så se, når vi er herinde [viser firkanten med hænderne], jamen så er det lidt voksenstyret. Så er der en, der ligesom har sat nogle rammer. Når de så går ud og holder frikvarter, så er der mange af dem, så fortsætter de jo det univers derude. Og der er frit slag.

Finale

Om lidt får læseren i epilogen lov til at opleve den åbne slutning på den barske historie om den navnløse pige, hendes mor og den store, sorte fugl, som fik hjælp af eleverne i 1. klasse et sted i Danmark. De yngste elever på skolen, blot syv år gamle, mødte pigen, hendes mor og fuglen, da fuglen en dag pludselig fløj ind ad vinduet i

klasseværelset og bad om deres hjælp. Eleverne viste stor medfølelse med fuglen, levede sig ind i dens verden og hjalp den så meget, de kunne. Undervisningsforløbet, den performative undersøgelse og samtalen med lærer Sif har bidraget med viden om, at det er muligt at forvandle literaturundervisningen i skolen til spændende og engagerende lege, som både elever og lærere i fællesskab oplever sig selv som en vigtig del af. Derfor betragter jeg som forsker drama som kunstbaseret undervisnings- og forskningsmetodik som noget særligt betydningsfuldt. Drama gør det muligt at blive til som noget andet; at ophæve rum og tid, forvandle det normale og traditionelle til noget sært og anderledes og give eleverne betydningsfuld agens i undervisningen. Drama åbner for særlige veje; det bygger broer mellem leg og undervisning, mellem børn og voksne, virkelighed og fiktion, krop og refleksion samt mellem forskere og forskningsdeltagere. Som voksen forsker bliver man klogere af at lege med i de særlige universer, der opstår gennem drama.

REFERENCER

- Barone, T. & Eisner, E. W. (2012). *Arts Based Research* (1st ed.). SAGE Publications, Incorporated. <https://doi.org/10.4135/9781452230627>
- Bergstedt, B. (2021). The Ontology of Becoming: To Research and Become with the World. *Education Sciences*, 11(9), 491, 1-16. <https://doi.org/10.3390/educsci11090491>
- Blomgren, H. (2025). Når forskning og børns undergrundsliv vibrerer og forandrer – om kamera, kroppe og kreative kræfter. *Forskning og Forandring*, 8(1), 78-100. <https://doi.org/10.23865/fofv8.6955>
- Chemi, T. & Firing, K. (2020) Staging Identities and Multiplied Dialogic Spaces in Higher Education, *Organizational Aesthetics*, 9(1), 21-40. <https://digitalcommons.wpi.edu/oa/vol9/iss1/4>
- Deleuze, G. & Guattari, F. (2004). *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia* (6. udg.). Continuum.
- Deleuze, G. (1995). *Negotiations, 1972-1990*. Columbia University Press.
- Guss, F.G. (2015). *Barnekulturens iscenesettelser*. Cappelen Damm Akademisk.
- Guss, F.G. (2003). *Lekens drama: En artikkelsamling*. Høgskolen i Oslo.
- Guss, F. G. (2001) *Drama Performance in Children's Play-culture. The Possibilities and Significance of Form*. NTNU.
- Haugsted, M.Th. (1999): *Handlende mundtlighed: Mundtlig metode og æstetiske læreprocesser*. DLH.
- Heathcote, D., & Bolton, G. (1995). *Drama for learning*. New Hampshire: Heinemann.
- Heggstad, K. M. & Heggstad, K. (2022). *7 veier til drama: grunnbok i dramapedagogikk for lærere i barnehage og skole* (4. udg.). Fagbokforlaget.
- Heiden, T.R. (2025). *Stor drama med de små: Begivenheder med litteraturundervisning, indskolingselever og procesdrama i folkeskolens danskfag*. Ph.D-afh., Aarhus Universitet.
- Heiden, T. R. (2024a). Er der et hul i bogen? – om dramaleg, handlende fortolkning og (dør-)tærskler. *BUKS - Tidsskrift for Børne- & Ungdomskultur*, 40(69), 175-190. <https://doi.org/10.7146/buks.v40i69.150393>

Epilog: Fuglen drager afsted

»Men mig og mor har ikke vinger. Hvordan kan vi komme over på den anden side af floden? Se på regnbuen, siger fuglen. Den laver en bro over himlen, som skal minde os om, at der altid findes en vej. Tænk også på, hvor meget man kan, når man er flere. Men der er kun mor og mig, svarer jeg. Hold sammen og hjælp hinanden. Fuglen løfter vingerne og gør sig klar til at drage afsted. Da ser jeg det. Vingerne er ikke længere kun sorte. De skinner«.

(Øhrbeck-Nielsen & Duzakin, 2021).

Billede 9: Opslag 17 fra billedbogen *Farverne som forsvandt* (Øhrbeck-Nielsen & Duzakin, 2021)

- Heiden, T.R. (2024b). Kunstbaseret performanceforskning med indskolingsbørn, *Tidsskrift for Æstetik og Pædagogik*, (2)1, 1-14. Visning af: Kunstbaseret performanceforskning med indskolingsbørn (tidsskrift.dk)
- Heiden, T. R., & Jensen, M. P. (2024). »Teksten bryder frem«: tekst-som-begivenhed i danskfaget. *Acta Didactica Norge - nasjonal tidsskrift for fagdidaktisk forsknings- og utviklingsarbeid*, 18(3), 1-22. <https://journals.uio.no/adnorden/article/view/10723/9992>
- Hovik, L. (2014). *De Røde Skoene - et kunstnerisk og teoretisk forskningsprosjekt om teater for de aller minste*. Doktorafhandling ved NTNU, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det humanistiske fakultet, Institutt for kunst og medievitenskap.
- Huizinga, J. (1963). *Homo Ludens*. Gyldendal
- Jensen, M. P. (2022). *Skriversubjektivitet i det multimodale danskfag. En posthuman undersøgelse af affekt, krop og materialitet i skriveundervisningen*. Aalborg Universitetsforlag. <https://doi.org/10.54337/aa0506310518>
- Juncker, B. (2006). *Om processen: det æstetiskes betydning i børns kultur*. Tiderne Skifter.
- Knudsen, K. N. (2018). Forskeren som dramaturg - dramaturgi som reflektiv metodologi. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 2(1), 39-52. <https://doi.org/10.23865/jased.v2.1032>
- Knudsen, K. N. (2017). *#iLive: konturer af en performativ dramadidaktik*, ph.d.-afhandling, NTNU: Trondheim
- Krøgholt, I. (2021). Faciliteringens dramaturgi i affektive rum. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 5(2), 73-87. <https://doi.org/10.23865/jased.v5.3176>
- Mouritsen, F. (2000). Børns grafiske udtryksformer. I A. Mørch-Hansen (red.), *Billedbøger & børns billeder* (s. 177-200). Høst.
- Mouritsen, F. (1996). *Legekultur: essays om børnekultur, leg og fortælling*. Odense Universitetsforlag.
- Nordbø, A. L. (2017). Sceniske lekerom med små barn. Sanselig språk, affekt og ideen om å bli demokratisk. I A. B. Sæbø, S. A. Eriksson & T. H. Allern (red.), *Drama, teater og demokrati: Antologi I. I barnehage, skole, museum og høyere utdanning* (s. 109-124). Fagbokforlaget.
- O'Neill, C. (1995). *Drama worlds: A framework for Process Drama*. Heinemann
- Pelias, R. J. (2007). Performative Inquiry: Embodiment and its Challenges. I J. Gary Knowles & Ardra L. Cole (red.), *Handbook of the Arts in Qualitative Research: Perspectives, Methodologies, Examples, and Issues* (s. 185-193). Sage Publications.
- Svenlin, M., & Jusslin, S. (2023). Thinking brainstorming as otherwise in collaborative writing: A rhizoanalysis. *Linguistics and Education*, 77, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2023.101218>
- Szatkowski, J. (1985). *Når kunst kan bruges - om dramapædagogik og æstetik*. I J. Szatkowski & C. B. M. Jensen (red.), *Dramapædagogik i nordisk perspektiv - Artikelsamling 2* (s. 136-182). Teaterforlaget Drama.
- Sæbø, A. B. (2009). *Drama og elevaktiv læring - En studie af hvordan drama svarer på undervisnings- og læringsprocessens didaktiske udfordringer*, Doktorafhandling: NTNU
- Sæbø, A. B. (2003). *Drama i Barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Sæbø, A. B. (1998). *Drama - et Kunstfag*. Tano-Aschehoug.
- Sørensen, M. C. (2015). *Drama, æstetisk læring og udvikling af dramatisk legekompentence i børnehaven*, Doktorafhandling: AU/DPU.
- Thorkildsen, K. (2023). Den vilde babyreisen. I: Bakke, K., Jenssen, C. & Sæbø, A. B. (red.), *Kunst, kultur og kreativitet: kunstfaglig arbejde i barnehagen* (3. udg., s. 105-132). Fagbokforlaget.
- Toft, H. (2021b). Leg som rytmask assemblage. I H. Toft & K. E. Knudsen (red.), *Leg & litteratur* (s. 89-128). Syddansk Universitetsforlag.
- Ørbeck-Nilssen, C., & Düzakin, A. (2021). *Farverne som forsvandt*. Vild Maskine.
- Østergaard, C. (2024). *Crafting material bodies: exploring co-creative costume processes*. Malmö Faculty of Fine and Performing Arts, Lund University. <https://doi.org/10.22501/rc.3184425>
- Illustrationerne (billede 1 og 9) fra billedbogen *Farverne som forsvandt* (Øhrbeck-Nielsen & Duzakin, 2021) er anvendt med tilladelse fra forlaget Vild Maskine